



سوره مبارکه ناس

جلسه اول: ۹۳/۱۱/۱۸

نکته: انسان از ناحیه آرزوهایش رشد می‌کند یا عقب می‌افتد لذا هر چه آرزوهایمان را قوی‌تر کنیم، رشد بیشتری خواهیم داشت.

* آرزو کنیم که روزی در محضر امام زمان (عج) باشیم و تفسیر سوره‌ها را از زبان ایشان بشنویم،

* انشاءالله خدا در همین لحظات از الهامات حضرت بهره‌مندمان کند و به وسیله حضرت، علم نافذ نصیبمان شود،

* انشاءالله اهل بیت به ویژه پیامبر اعظم (ص) در جلسه‌مان حضور داشته باشند.

به برکت صلوات بر محمد و آل محمد (ص).

– سُور مبارکه ناس و فلق به معوذتین مشهور هستند.

* بیان اجمالی از سوره:

– آیه ۱: بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

– آیه ۲: این آیه با فعل امر «قُلْ» شروع می‌شود مانند سُور «توحید، فلق، کافرون، جن». چیزی که پیامبر (ص) باید ابراز کند، این است که به صورت مستمر به «رَبِّ ناس» پناه ببرد. خصوصیت فعل مضارع این است که استمرار را می‌رساند یعنی باید با هر موضوعی پناه برد.

– در آیه ۲ به جای رَبِّ فلق، «رَبِّ ناس» آورده است.

– در سه آیه اول، سه ویژگی برای خدا ذکر شده است و از این حیث سوره مبارکه ناس از سوره مبارکه فلق متمایز می‌گردد. «رَبِّ به معنی ارباب»، «مَلِک به معنی پادشاه» و «إِله به معنی کسی که پرستیده می‌شود»، می‌باشد.

– آیه ۴: در این سوره یک «شَرٌّ» مطرح شده که اسمش را «وسواس» گذاشته و ویژگی‌اش را «خناس» گفته است. خناس به معنی «پنهان‌کار» است و هم به معنی «کُندکننده» است.

– آیه ۵: محل اثر وسواس را «صدور» مردم بیان کرده است.

– آیه ۶: منشأ وسواس را از ناحیه خود مردم و هر چه که پنهان می‌باشد، مطرح کرده است یعنی هم از ناحیه جن و هم از ناحیه ناس.

– موضوعاتی که می‌توان در این سوره بررسی کرد:

* موضوع اول در سوره: استعاذه

– اولین موضوع مطرح شده در سوره، بحث «استعاذه و پناه بردن» و مباحث پیرامون آن است. این موضوع وجه اشتراک دو سوره ناس و فلق می‌باشد.

✓ انواع پناه بردن

✓ معنای پناه بردن

✓ مهارت‌های پناه بردن

✓ پناه‌سازی (یعنی کاری کنیم که دیگران هم بتوانند استعاذه کنند) یا همان نظام‌سازی پناه در جامعه

- به واسطه «استعاذه»، تسبیح، حمد، قرائت و همه این موارد در جامعه شکوفا می‌شود. «استعاذه» مقدمه‌ای برای همه اینهاست. به این منظور است که در قرآن آمده: «وقتی می‌خواهید قرائت کنید پس استعاذه کنید» (فاستعد).

- اگر کسی بخواهد در حوزه انسان‌شناسی کار کند باید در حوزه استعاذه کار کند.

- شناخت انواع اختلالات در حوزه انسان و جامعه در این سوره بحث می‌شود و درمان آن و پیشگیری از انواع اختلالات در واقع همان ارتقاء ساختار انسان است.

- ارتقاء ساختار انسان یعنی بالا رفتن صفات کمالی در انسان.

※ موضوع دوم در سوره: ناس

- به نظر می‌رسد بحث ناس در قرآن آیات زیادی داشته باشد و فضای جدیدی را از مفهوم اجتماعی انسان یا انسان در ساحت جامعه مطرح کند. بنابراین بحثی به نام «معناشناسی درباره ناس» در قرآن وجود دارد که به واسطه آن می‌توان فهمید «ناس مورد رضایت خدا» چه ویژگی‌های ساختاری و مطلوبی دارد. می‌توان به مباحث ذیل پرداخت:

✓ آیا ناس هم مثل انسان ساختار وجودی دارد؟

✓ بحث چگونگی تحقق ساختار ناس در عالم؟

✓ چگونگی محقق‌سازی ساختار وجودی مطلوب ناس؟

- چگونگی تحقق ساختار ناس، منجر به «فرآیندشناسی ناس» می‌شود.

- بحث‌های مربوط به ناس بسیار گسترده است که بخش عمده آن در کتاب‌های مختلف مجموعه؛ مثل «تدبر در ساحت جامعه»، «تدبر در ساحت بیت» و «ساختار وجودی جامعه» آمده است.

※ موضوع سوم در سوره: سه صفت؛ رب، ملک، اله

- بحث دیگری که در سوره مطرح است سه صفت «ربّ و اله و ملک» است که به نظر می‌رسد نمی‌توان گفت این سه صفت بین صفاتی که در قرآن ذکر شده است، اسم هستند بلکه می‌توان گفت جلوه‌های حق در نظام انسانی یا نظام اجتماعی انسان هستند.

- اینکه خدا به این سه صفت اشاره کرده است و چگونگی تلفیق و طبقه‌بندی اسماء با رویکرد این سه ویژگی، بحث مفصلی است که به سمت معرفت‌شناسی و هستی‌شناسی سوق پیدا می‌کند. ابتدا موضوع در یک سطح اولیه و قابل فهم مطرح می‌شود و سپس روی لایه فلسفی برده می‌شود.

※ موضوع چهارم در سوره: وسوسه

- در سوره مبارکه فلق چهار شرّ مطرح شده بود اما در این سوره «وسوسه» به عنوان تنها شرّ سوره مطرح شده است.

- بحث‌های:

✓ معناشناسی وسوسه

✓ خاستگاه وسوسه

✓ فرآیند اثر وسوسه

✓ مفهوم یا مفاهیم مقابله با وسوسه

✓ راه‌های جلوگیری از وسوسه

✓ مصونیت‌بخشی خود و دیگران از وسوسه که دو بعد منفی و مثبت دارد

به همراه انواع استعاذه و بحث‌های سوره فلق را می‌توان در این سوره پیگیری کرد.

- به نظر می‌رسد سوره مبارکه ناس دارای چهار محور اصلی زیر می‌باشد:

- ❖ استعاذه
- ❖ ناس
- ❖ جلوه‌های ربوبی در نظام انسانی
- ❖ وسوسه

- اگر کسی این چهار موضوع را به خوبی مطالعه کند می‌تواند کارهای اجتماعی انجام دهد.

استعاذه در بستر ادعیه

- در قرآن و در ادعیه واژگانی آمده است که در ارتباط با استعاذه است.

- در ادعیه دامنه واژگان استعاذه بسیار وسیع است.

- بررسی این واژگان معنا و راه‌های استعاذه را برای ما واضح می‌کند.

- بررسی نمونه‌هایی از ادعیه مانند «حرز کامل امام سجاده(ع)» و نیز دعای «خصله امیرالمؤمنین(ع)» بسیار راهگشاست. ظاهراً امام سجاده(ع) در میان اهل بیت (ع) مظهر استعاذه و دلالت و هدایت به آن هستند. در ذیل دعای مذکور آمده است و در ادامه موضوع استعاذه در یک مرور کلی مورد بررسی قرار گرفته است.

«وَهُوَ مُخْرَجٌ مِنْ كِتَابِ اللَّهِ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى يُفْرَأُ فِي كُلِّ صَبَاحٍ وَمَسَاءٍ وَهُوَ هَذَا - بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ وَاعْرُ [وَأَعْلَى] وَاجِلٌ وَأَعْظَمٌ مِمَّا أَخَافُ وَأَحْذَرُ **أَسْتَجِيرُ** بِاللَّهِ عَزَّ جَارُ اللَّهِ وَجَلَّ تَنَاءُ اللَّهِ وَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ وَ صَلَّى اللَّهُ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ وَ سَلَّمَ كَثِيرًا اللَّهُمَّ بِكَ **أَعِيدُ** نَفْسِي وَ دِينِي وَ أَهْلِي وَ مَالِي وَ وُلْدِي وَ مَنْ يَغْنَبُنِي أَمْرُهُ اللَّهُمَّ بِكَ **أَعُوذُ** وَ بِكَ **أَلُوذُ** وَ بِكَ **أَصُولُ** وَ **إِيَّاكَ أَعْتِدُ** وَ **إِيَّاكَ أَسْتَعِينُ** وَ عَلَيْكَ **أَتَوَكَّلُ** وَ **أَذْرَأُ** بِكَ فِي نَحْرِ أَعْدَائِي وَ أَسْتَعِينُ بِكَ عَلَيْهِمْ وَ **أَسْتَكْفِيكَهُمْ** فَاسْتَكْفِيهِمْ بِمَا شِئْتَ وَ آتَى شِئْتَ وَ كَيْفَ شِئْتَ وَ حَيْثُ شِئْتَ بِحَقِّكَ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ - فَسَيَكْفِيكَهُمْ اللَّهُ وَ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ - قَالَ سَنَشُدُّ عَضُدَكَ بِأَخِيكَ وَ نَجْعَلُ لَكُمَا سُلْطَانًا فَلَا يَصِلُونَ إِلَيْكُمَا بِأَيَاتِنَا أَنْتُمْ مَنِ ابْتِغَيْنَا الْغَالِبِينَ - قَالَ لَا تَخَافَا إِنِّي مَعَكُمَا أَسْمَعُ وَ أَرَى - قَالَتْ إِنِّي أَعُوذُ بِالرَّحْمَنِ مِنْكَ إِنْ كُنْتَ تَقِيًّا - احْسُوا فِيهَا وَ لَا تَكَلَّمُونَ إِنِّي أَخَذْتُ بِسَمْعٍ مِنْ بَطْنِي بِالسُّوءِ بِسَمْعِ اللَّهِ وَ بَصَرِهِ وَ قُوَّتِهِ بِقُوَّةِ اللَّهِ وَ حَبْلِهِ أَلَمِينَ وَ سُلْطَانِهِ أَلَمِينَ فَلَيْسَ لَهُمْ عَلَيْنَا سَبِيلٌ وَ لَا سُلْطَانٌ إِنْ شَاءَ اللَّهُ سَتَرْتُ بَيْنَنَا وَ بَيْنَهُمْ بَسْتِرَ النَّبِوءَةِ الَّتِي سَرَّ اللَّهُ الْأَنْبِيَاءَ بِهِ مِنَ الْفَرَاغَةِ جِبْرَائِيلُ [جِبْرَائِيلُ] عَنْ أَيْمَانِنَا وَ مِيكَائِيلُ عَنْ يَسَارِنَا وَ اللَّهُ مُطَّلِعٌ عَلَيْنَا - وَ جَعَلْنَا مِنْ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ **سَدًّا** وَ مِنْ خَلْفِهِمْ **سَدًّا** فَأَعْشَيْنَاهُمْ فَهَمْ لَا يُبْصِرُونَ شَاهَتِ الْوُجُوهُ فَغَلَبُوا هُنَالِكَ وَ انْقَلَبُوا صَاغِرِينَ - صُمُّ بِكُمْ عَمِي فَهَمْ لَا يُبْصِرُونَ - وَ إِذَا قَرَأْتَ الْقُرْآنَ فَجَعَلْنَا بَيْنَكَ وَ بَيْنَ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ حِجَابًا مَسْتُورًا. وَ جَعَلْنَا عَلَى قُلُوبِهِمْ أَكِنَّةً أَنْ يَفْقَهُوهُ وَ فِي آذَانِهِمْ وَقْرًا وَ إِذَا ذَكَرْتَ رَبَّكَ فِي الْقُرْآنِ وَحْدَهُ وَكَلِمًا عَلَى أَذْرَارِهِمْ نُفُورًا - قُلِ ادْعُوا اللَّهَ أَوْ ادْعُوا الرَّحْمَنَ أَيًّا مَا تَدْعُوا فَلَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى وَ لَا تَجْهَرُوا بِصَلَاتِكِ وَ لَا تَخَافْتِ بِهَا وَ ابْتَغِ بَيْنَ ذَلِكَ سَبِيلًا. وَ قُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَمْ يَتَّخِذْ وَلَدًا وَ لَمْ يَكُنْ لَهُ شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ وَ لَمْ يَكُنْ لَهُ وَلِيٌّ مِنَ الدُّلِّ وَ كِبْرَةٌ تَكْبِيرًا سُبْحَانَ اللَّهِ بُكْرَةً وَ أَسْبَلًا **حَسْبِيَ اللَّهُ** مِنْ خَلْقِهِ **حَسْبِيَ اللَّهُ** الَّذِي يَكْفِي وَ لَا يَكْتَفِي مِنْهُ شَيْءٌ **حَسْبِيَ اللَّهُ** وَ نِعْمَ الْوَكِيلُ - **حَسْبِيَ اللَّهُ** لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَ هُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ - أَوْلَيْكَ الَّذِينَ طَبِعَ اللَّهُ عَلَى قُلُوبِهِمْ وَ سَمِعِهِمْ وَ أَبْصَارِهِمْ وَ أَوْلَيْكَ هُمُ الْغَافِلُونَ - أَوْ قَرَأْتَ مِنْ اتَّخَذَ إِلَهَهُ هَوَاةً وَ اضْلَمَهُ اللَّهُ عَلَى عِلْمٍ وَ حَتَمَ عَلَى سَمْعِهِ وَ قَلْبِهِ وَ جَعَلَ عَلَى بَصَرِهِ غِشَاوَةً فَمَنْ يَهْدِيهِ مِنْ بَعْدِ اللَّهِ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ - إِنَّا جَعَلْنَا عَلَى قُلُوبِهِمْ أَكِنَّةً أَنْ يَفْقَهُوهُ وَ فِي آذَانِهِمْ وَقْرًا وَ إِنْ تَدْعُهُمْ إِلَى الْهُدَى فَلَنْ يَهْتَدُوا إِذًا أَبَدًا اللَّهُمَّ احْرُسْنَا بِعَيْنِكَ الَّتِي لَا تَنَامُ وَ اكْفِنْنَا بِرُحْمَتِكَ الَّتِي لَا يَرَامُ وَ أَعِدْنَا بِسُلْطَانِكَ الَّتِي لَا يَضَامُ وَ ارْحَمْنَا بِقُدْرَتِكَ يَا رَحْمَانُ اللَّهُمَّ لَا تُهْلِكْنَا وَ أَنْتَ حَسْبُنَا يَا بَرُّ يَا رَحْمَانُ وَ **حِصْنُنَا** **حَسْبِيَ الرَّبُّ** مِنَ الْمَرْبُوبِينَ **حَسْبِيَ الْخَالِقُ** مِنَ الْمَخْلُوقِينَ **حَسْبِيَ الَّذِي** لَا يَمُنُّ عَلَى الَّذِينَ يَمُنُونَ **حَسْبِيَ اللَّهُ** وَ نِعْمَ الْوَكِيلُ وَ صَلَّى اللَّهُ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ وَ سَلَّمَ كَثِيرًا اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْتَبِخْتُ فِي حِمَاكَ الَّتِي لَا يُسْتَبَاحُ وَ ذِمَّتِكَ الَّتِي لَا تُخْفَرُ وَ جَوَارِكَ الَّتِي لَا يَرَامُ وَ **عِزَّتِكَ** الَّتِي لَا يُسْتَطَاعُ مِنْ غَضَبِكَ وَ سُوءِ عِقَابِكَ وَ سُوءِ أَحْدَاثِ النَّهَارِ وَ طَوَارِقِ اللَّيْلِ إِلَّا طَارِقًا يَطْرُقُ بِخَيْرٍ يَا رَحْمَانُ اللَّهُمَّ يَذِكُ فَوْقَ كُلِّ يَدٍ وَ عِزَّتِكَ أَعَزُّ مِنْ كُلِّ عِزَّةٍ وَ قُوَّتِكَ أَقْوَى مِنْ كُلِّ قُوَّةٍ. وَ سُلْطَانُكَ أَجَلُّ وَ أَمْنَعُ مِنْ كُلِّ سُلْطَانٍ أَذْرَأُ بِكَ فِي نُحُورِ أَعْدَائِي وَ أَسْتَعِينُ بِكَ عَلَيْهِمْ وَ أَعُوذُ بِكَ مِنْ شُرُورِهِمْ وَ الْجَأِ إِلَيْكَ فِيمَا أَشْفَقْتُ عَلَيْهِ مِنْهُمْ وَ صَلَّى اللَّهُ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ وَ أَجْرُنِي مِنْهُمْ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ - وَ قَالَ الْمَلِكُ انْتَوْنِي بِهِ اسْتَخْلَصْنِي لِنَفْسِي فَلَمَّا كَلَّمَهُ قَالَ إِنَّكَ الْيَوْمَ لَدَيْنَا مَكِينٌ أَمِينٌ. قَالَ اجْعَلْنِي عَلَى خِزَائِنِ الْأَرْضِ إِنِّي حَفِيظٌ عَلَيْكُمْ. وَ كَذَلِكَ مَكَّنَّا لِيُوسُفَ فِي الْأَرْضِ يَتَّبِعُونَ مِنْهَا حَيْثُ يَشَاءُ

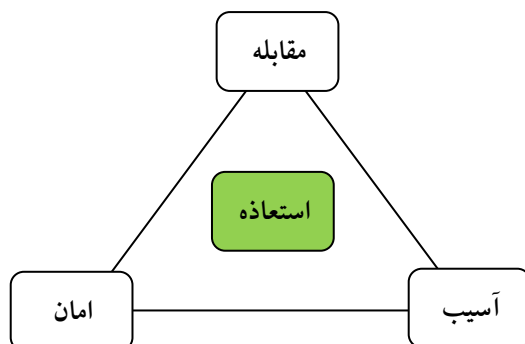
نُصِيبُ بِرَحْمَتِنَا مَنْ نَشَاءُ وَلَا نُضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ. وَ لَأَجْرُ الْآخِرَةِ خَيْرٌ لِلَّذِينَ آمَنُوا وَ كَانُوا يُتَّقُونَ - وَ حَسَنَتِ الْأَصْوَاتُ لِلرَّحْمَنِ لِأَنَّهَا تَسْمَعُ إِنْهَا هَمْسًا أَعِيدُ نَفْسِي وَ دِينِي وَ أَهْلِي وَ مَالِي وَ وُلْدِي وَ جَمِيعَ مَا تَلَحُّقُهُ عِنَايَتِي وَ جَمِيعَ نِعْمِ اللَّهِ عِنْدِي بِ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ بِسْمِ اللَّهِ الَّذِي خَضَعْتَ لَهُ الرَّقَابَ وَ بِسْمِ اللَّهِ الَّذِي خَافَتْهُ الصُّدُورُ وَ بِسْمِ اللَّهِ الَّذِي نَفَسَ عَنْ دَاوُدَ كُرْبَتَهُ وَ بِسْمِ اللَّهِ الَّذِي وَجَلَّتْ مِنْهُ الثُّفُوسُ وَ بِسْمِ اللَّهِ الَّذِي قَالَ بِهِ لِلنَّارِ - كُونِي بَرْدًا وَ سَلَامًا عَلَى إِبْرَاهِيمَ. وَ أَرَادُوا بِهِ كَيْدًا فَجَعَلْنَاهُمُ الْأَخْسَرِينَ وَ بِسْمِ اللَّهِ الَّذِي مَلَأَ الْأَرْكَانَ كُلَّهَا وَ بَعَزِمَةَ اللَّهِ الَّتِي لَا تُحْصَى وَ بِقُدْرَةِ اللَّهِ الْمُسْتَطِيلَةِ عَلَى جَمِيعِ خَلْقِهِ مِنْ شَرِّ مَنْ فِي هَذِهِ الدُّنْيَا وَ مِنْ شَرِّ سُلْطَانِهِمْ وَ سَطَوَاتِهِمْ وَ حَوْلِهِمْ وَ قُوَّتِهِمْ وَ غَدْرِهِمْ وَ مَكْرِهِمْ وَ أَعِيدُ نَفْسِي وَ أَهْلِي وَ مَالِي وَ وُلْدِي وَ ذَوِي عِنَايَتِي وَ جَمِيعَ نِعْمِ اللَّهِ عِنْدِي بِشِدَّةِ حَوْلِ اللَّهِ وَ شِدَّةِ قُوَّةِ اللَّهِ وَ شِدَّةِ بَطْشِ اللَّهِ وَ شِدَّةِ جَبْرُوتِ اللَّهِ وَ بِمَوَائِقِ اللَّهِ وَ طَاعَتِهِ عَلَى الْجِنِّ وَ الْإِنْسِ بِسْمِ اللَّهِ الَّذِي يُمَسِّكُ السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضَ أَنْ تَزُولَا وَ لَكِنَّ زَالَتَا إِنْ أَمْسَكَهُمَا مِنْ أَحَدٍ مِنْ بَعْدِهِ إِنَّهُ كَانَ حَلِيمًا غَفُورًا وَ بِسْمِ اللَّهِ الَّذِي فَلقَ الْبَحْرَ لِبَنِي إِسْرَائِيلَ وَ بِسْمِ اللَّهِ الَّذِي آلَانَ لِدَاوُدَ الْحَدِيدَ وَ بِسْمِ اللَّهِ الَّذِي الْأَرْضَ جَمِيعًا قَبْضَتُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَ السَّمَاوَاتِ مَطْوِيَاتٍ بِيَمِينِهِ سُبْحَانَهُ وَ تَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ مِنْ شَرِّ جَمِيعِ مَنْ فِي هَذِهِ الدُّنْيَا وَ مِنْ شَرِّ جَمِيعِ مَنْ خَلَقَهُ وَ مَا أَحَاطَ بِهِ عِلْمُهُ وَ مِنْ شَرِّ كُلِّ ذِي شَرٍّ وَ مِنْ شَرِّ حَسَدِ كُلِّ حَاسِدٍ وَ سِعَايَةِ كُلِّ سَاعٍ وَ لَا حَوْلَ وَ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ شَاءَنَهُ اللَّهُ بِكَ أَسْتَعِينُ وَ بِكَ أَسْتَعِينُ وَ عَالِيكَ أَتَوَكَّلُ وَ أَنْتَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ احْفَظْنِي وَ حَلِّصْنِي مِنْ كُلِّ مَعْصِيَةٍ وَ مُصِيبَةٍ نَزَلَتْ فِي هَذَا الْيَوْمِ وَ فِي هَذِهِ اللَّيْلَةِ وَ فِي جَمِيعِ اللَّيَالِي وَ الْأَيَّامِ مِنَ السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضِ - إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ بِسْمِ اللَّهِ عَلَى نَفْسِي وَ مَالِي وَ أَهْلِي وَ وُلْدِي بِسْمِ اللَّهِ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ أَغْطَانِي رَبِّي - بِسْمِ اللَّهِ خَيْرِ الْأَسْمَاءِ بِسْمِ اللَّهِ رَبِّ الْأَرْضِ وَ السَّمَاءِ بِسْمِ اللَّهِ الَّذِي لَا يَضُرُّ مَعَ اسْمِهِ شَيْءٌ فِي الْأَرْضِ وَ لَا فِي السَّمَاءِ وَ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ اللَّهُمَّ رَضِّنِي بِمَا قَضَيْتَ وَ عَافِنِي فِي مَا أَمْضَيْتَ حَتَّى لَا أَحِبَّ تَعْجِيلَ مَا أَخَّرْتَ وَ لَا تَأْخِيرَ مَا عَجَّلْتَ اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ أَضْعَافِ الْأَحْطَامِ وَ أَنْ يَلْعَبَ بِي الشَّيْطَانُ فِي الْيَقِظَةِ وَ الْمَنَامِ بِسْمِ اللَّهِ تَخَصَّصْتُ بِ الْعَجَى الَّذِي لَا يَمُوتُ مِنْ شَرِّ مَا أَخَافُ وَ أَخْذَرُ وَ رَمَيْتُ مَنْ يُرِيدُ بِي سُوءًا أَوْ مَكْرُوهًا مِنْ بَيْنِ يَدَيَّ بِلَا حَوْلٍ وَ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ وَ أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْ شَرِّكَمُ شَرُّكُمْ تَحْتَ أَقْدَامِكُمْ وَ خَيْرِكُمْ بَيْنَ أَهْنِكُمْ وَ أَعِيدُ نَفْسِي وَ مَا أَغْطَانِي رَبِّي وَ مَا مَلَكَتْهُ يَدِي وَ ذَوِي عِنَايَتِي بِرُكْنِ اللَّهِ الْأَشَدِّ وَ كُلِّ أَرْكَانِ رَبِّي شِدَادَةَ اللَّهِ اللَّهُمَّ تَوَسَّلْتُ بِكَ إِلَيْكَ وَ تَحَمَّلْتُ بِكَ عَلَيْكَ فَإِنَّهُ لَا يُنَالُ مَا عِنْدَكَ إِلَّا بِكَ أَسْأَلُكَ أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ وَ أَنْ تُكَفِّرَنِي شَرِّ مَا أَخْذَرُ وَ مَا لَا يَبْلُغُهُ حِذَارِي - إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ وَ هُوَ عَلَيْكَ يَسِيرٌ جَبْرَتِي عَنْ يَمِينِي وَ مِكَائِيلُ عَنْ شِمَالِي وَ إِسْرَائِيلُ أَمَامِي وَ لَا حَوْلَ وَ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ اللَّهُمَّ مُخْرِجَ الْوَلَدِ مِنَ الرَّحِمِ وَ رَبِّ الشَّمْعِ وَ الْوَتْرِ سَخَّرْ لِي مَا أُرِيدُ مِنْ ذُنُوبِي وَ آخِرَتِي وَ آكْفِنِي مَا أَهْمَنِي إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ اللَّهُمَّ إِنِّي عَبْدُكَ وَ ابْنُ عَبْدِكَ وَ ابْنُ أُمَّتِكَ نَاصِيَتِي بِيَدِكَ مَاضٍ فِي حُكْمِكَ عَدْلٌ عَلَى فَضَائِكُ أَسْأَلُكَ بِكُلِّ اسْمٍ سَمَّيْتَ بِهِ نَفْسَكَ وَ أَنْزَلْتَهُ فِي كِتَابِكَ أَوْ عَلَّمْتَهُ أَحَدًا مِنْ خَلْقِكَ أَوْ اسْتَأْثَرْتَ بِهِ فِي عِلْمِ الْغَيْبِ عِنْدَكَ أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ أَنْ تَجْعَلَ الْقُرْآنَ رِبْعَ قَلْبِي وَ نُورَ بَصَرِي وَ شِفَاءَ صَدْرِي وَ جَلَاءَ حُزْنِي وَ ذَهَابَ هَمِّي وَ قَضَاءَ دِينِي - لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ يَا حَيُّ يَا حَيُّ يَا حَيُّ يَا مُجِيبَ الْأَمْوَاتِ وَ الْقَائِمَ عَلَى كُلِّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ يَا حَيُّ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ بِرَحْمَتِكَ الَّتِي وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ اسْتَعْنْتُ فَأَعْنِي وَ اجْمَعْ لِي خَيْرَ الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ وَ اصْرِفْ عَنِّي شَرَّهُمَا بِمَنِّكَ وَ سَعَةَ فَضْلِكَ اللَّهُمَّ إِنَّكَ مَلِكٌ مُقْتَدِرٌ وَ مَا نَشَاءُ مِنْ أَمْرٍ يَكُنْ فَصَلِّ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ وَ قَرِّجْ عَنِّي وَ اكْفِنِي مَا أَهْمَنِي إِنَّكَ عَلَى ذَلِكَ قَادِرٌ [قَدِيرٌ] يَا جَوَادُ يَا كَرِيمَ اللَّهُمَّ بِكَ اسْتَفْتَحُ وَ بِكَ أَسْتَسْتَجِحُ وَ بِمُحَمَّدٍ عَبْدِكَ وَ رَسُولِكَ عِ الْيَكِ اتَّوَجَّهُ اللَّهُمَّ سَهِّلْ لِي حُزُونَهُ أَمْرِي وَ ذَلِّ لِي صُعُوبَتَهُ وَ أَعْطِنِي مِنَ الْخَيْرِ أَكْثَرَ مِمَّا أَرْجُو وَ اصْرِفْ عَنِّي مِنَ الشَّرِّ أَكْثَرَ مِمَّا أَخَافُ وَ أَخْذَرُ وَ لَا حَوْلَ وَ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ وَ صَلِّ اللَّهُ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ وَ حَسْبُنَا اللَّهُ وَ نِعْمَ الْوَكِيلُ نَعْمَ الْمَوْلَى وَ نِعْمَ النَّصِيرُ

(مهج الدعوات و منهج العبادات، ص: ۱۱)

- در یک مرور کلی و به عنوان نمونه، یکی از واژگان مرتبط با استعاذه، «استجاره» است؛ عبارت «أُعِذُ» که متعدی اعوذ است نیز نمونه دیگر این تعابیر است؛ بدین معنا که فرد، خود و نفس و مال و دین و فرزندان و دیگران را به پناه خدا می سپارد.
- عبارت «الوذ» و نیز «أصول»، «اعبد» و «ادراً» و «استعین» و «اتوکل» و «استکفی» موارد دیگر در اصطلاحات و تعابیر استعاذه هستند.
- کلیدواژه «أخذ» نمونه بعدی است.
- ظاهراً در این تعابیر «سبیل» که در عُرف قرآن نزدیک به مفهوم شاکله است و نیز «سلطان» که در عُرف قرآنی با مفهوم «توجه» نزدیک است، دو واژه‌ای هستند که سد آنها برای دشمن جامع استعاذه است.
- کلیدواژه دیگر «ستر» است همچنین «سد» کلیدواژه مهم بعدی است.
- «حراست»، در «کنف» قرار گرفتن و نیز کلیدواژه «حصن» و «حسب» و «رکن» موارد بعدی هستند.
- «حرز، جوار، امن، عیاذ، عده، عقد، حفظ، امان، منع، عز» موارد بعدی هستند.
- در بخشی دیگر از دعای مذکور، «ید، عز، قوت و سلطان»، که ظاهراً وجوهی از ید را ترسیم می کنند، آمده است.
- در بخشی دیگر از دعای مذکور، «ادراً، استعین، اعوذ، الجأ» به عنوان وجوه مختلف استجاره (اجرئی) محسوب می شوند.

- مفاهیم و کلیدواژگان ذکر شده، تارپود متنی از دعا را می‌سازند که وجوه مختلف استعاذه را به ما می‌شناساند.

- «استعاذه» در این بررسی عمومی و ساده یک نتیجه بسیار مهم دارد و آن این است که «انسان موجودی است که امکان عصمت و در امان ماندن دارد». پس استعاذه در یک تعریف اجمالی می‌شود «فرآیندی که انسان را از منطقه آسیب به منطقه بدون آسیب منتقل می‌کند». پس توسعه معنا در مفهوم استعاذه سه عنوان کلی پیدا می‌کند که همه واژگان دیگر ذیل آنها قرار می‌گیرند. این سه مؤلفه شامل «آسیب، امان و مقابله» است.



- استعاذه در این دعا موضوعی است که در مراتب مختلف واژگان مختلفی را مورد استفاده قرار می‌دهد و بدین وسیله توسعه معنایی در این موضوع شکل می‌گیرد. مثلاً دو کلیدواژه «قضاء و امضاء» و نیز «عجله و تأخیر» که به عنوان معیار ورود به پناهگاه تعریف می‌شود. «اللَّهُمَّ رَضِّنِي بِمَا قَضَيْتَ وَ عَافِنِي فِي مَا أَمْضَيْتَ حَتَّى لَا أَحِبَّ تَعْجِيلَ مَا أَخَّرْتَ وَ لَا تَأْخِيرَ مَا عَجَّلْتَ»

- نکته مهم: منشأ همه آسیب‌ها در زندگی، «نیازهای انسان» هستند و برطرف کننده همه نیازها «اسماء الله» هستند و اسماء الله حصن محکم مواجهه با آسیب‌ها می‌باشند. «يَا حَيُّ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ بِرَحْمَتِكَ الَّتِي وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ اسْتَعْنْتُ فَأَعِنِّي وَ اجْمَعْ لِي خَيْرَ الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ وَ اصْرِفْ عَنِّي شَرَّهُمَا بِمَنِّكَ وَ سَعَةِ فَضْلِكَ اللَّهُمَّ إِنَّكَ مَلِيكٌ مُقْتَدِرٌ وَ مَا تَشَاءُ مِنْ أَمْرٍ يَكُنْ فَصَلِّ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ وَ فَرِّجْ عَنِّي وَ اكْفِنِي مَا أَهَمَّنِي إِنَّكَ عَلَى ذَلِكَ قَادِرٌ [قَدِيرٌ] يَا جَوَادُ يَا كَرِيمٌ»

- ترکیب واژگان «اعطنی، سهل، اصرف، ذل»، تفصیلی‌ترین رویکرد است که می‌تواند استعاذه را بشناساند. «اللَّهُمَّ سَهِّلْ لِي حُرُوقَةَ أَمْرِي وَ ذَلِّ لِي صُعُوبَتَهُ وَ أَعْطِنِي مِنَ الْخَيْرِ أَكْثَرَ مِمَّا أَرْجُو وَ اصْرِفْ عَنِّي مِنَ الشَّرِّ أَكْثَرَ مِمَّا أَخَافُ وَ أَخْذِرْ وَ لَا حَوْلَ وَ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ وَ صَلِّ اللّٰهُ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ وَ حَسْبُنَا اللّٰهُ وَ نِعْمَ الْوَكِيلُ نِعْمَ الْمَوْلَى وَ نِعْمَ النَّصِيرُ»

- با ذکر نمونه‌های فوق، می‌توان به این نتیجه رسید که ادعیه، تدبیر اهل بیت (علیهم‌السلام) در ایجاد یک نظام آموزشی است و امام سجاد (ع) کلاسی با موضوع استعاذه ایجاد کرده‌اند و نام آن را «دعا» گذاشته‌اند. دعاها، کلاس درسی با زمانی مشخص و با محتوایی عالی و استادی بی‌بدیل هستند که به شرط مداومت و رویکرد درست می‌توانند معارف ناب را در اختیار انسان قرار دهند.

اللهم صل على محمد وآل محمد و الحمد لله رب العالمين